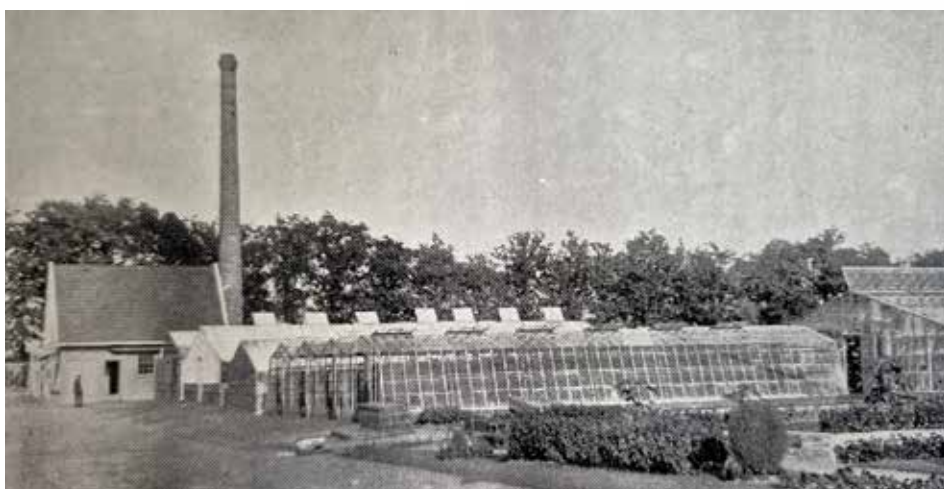

In het jaar van 80 jaar vrijheid Frederiksoord Nu

FREDERIKSOORD – In dit juninummer van De Star willen we Marijke van der Maarel even in het zonnetje zetten. Sinds vijf jaar worden al onze teksten door Marijke gecontroleerd op alle mogelijke grammatica, spel- en stijlfouten.

*De redactie heeft haar als dank
een grote bollenmand cadeau gedaan.
Hartelijk dank Marijke!*

In dit jaar herdenken wij 80 jaar vrijheid en dat was voor historische vereniging 't Fledder Kerspel aanleiding om met hulp van De Proef op zoek te gaan naar een verdwenen plaquette ter nagedachtenis aan de tuinhazen die in de oorlog om het leven zijn gekomen. Reden voor ons om het verhaal achter de plaquette te vertellen. De zoektocht op zich is ook een verhaal apart. Wellicht iets voor een toekomstig artikel.

We blijven nog even bij de tuinbouwschool, want het oude Stookhuis op de historische foto, herbergt een expositie van het creatief collectief Potgrond over de ginkgo. Het Stookhuis is bij de oud-studenten beter bekend als het Ketelhuis, vanwege de verwarmingsketels voor de kassen. Wij wensen u weer veel leesplezier.

Tuinbouwschool en tuinhazen in oorlogstijd

FREDERIKSOORD – De Vereniging van Oud-Leerlingen van De Gerard Adriaan Van Swieten Tuinbouwschool (**VOLDGAVST**) is opgericht op 16 september 1899. De jaarboekjes die ze aan het eind van elk jaar uitgeven, bieden ons een blik op de oorlogsjaren.

In 1941 zijn er 391 leden, waarvan 216 in Nederland, 112 in Indië, 35 in Amerika, 13 in Zuid-Afrika en 15 elders.

De oud-leerlingen in Indië vonden werk in de teelt van rubber, thee, tabak, kina (kinine). Het jaarboekje over '42 vermeldt dat de school door de autoriteiten gesloten is van december tot februari. Er staat:

Eenige leerlingen der school maakten zich schuldig aan handelingen die rechtstreeks indruischten tegen de geldende bepalingen in het bezette gebied. Twee leerlingen hebben een andere leerling met NSB-sympathieën neergeschoten. Pas in '46 kan het volgende boekje verschijnen. In '43 vindt de ene na de andere razzia plaats, gelukkig werden de leerlingen tevoren gewaarschuwd. Ze blijven eerst vrij van arbeidsinzet, maar in '44 worden ze opgeroepen voor arbeid aan verdedigingswerken evenals het praktische personeel. In dat jaar zijn er haast geen lessen. In oktober '44 wordt de school gevorderd en in maart ook de schooltuin. In juli '45 vangen de lessen weer aan. De heer Leenhoff, directeur van zowel de MvW als de Tuinbouwschool, wordt in '44 gearresteerd vanwege verzetshandelingen, in '45 komt hij vrij en kan zijn taken weer op zich nemen.

De Nederlandse tuinhazen in Indië lijdten onder de Japanse bezetting. Veel van hen zijn door ziekte of marteling om het leven gekomen in gevangenkampen. In het jaarboekje van '46 staat: Hoe anders hadden zij het zich ingedacht toen ze vol goeden moed naar ons mooie Indië trokken en werkten om de naam van onze School hoog te houden. In '36 vertrok Klaas W. Slingerlandt als afgestudeerde tuinhaas naar Indië om te werken bij de Deli Maatschappij, waar rubber geproduceerd werd. Hij werd gevangengenomen en moest dwangarbeid verrichten aan de Birma spoorlijn. De omstandigheden daar waren extreem zwaar door ziektes, ondervoeding en marteling. Ook Slingerlandt had met ziekte te kampen maar overleefde, waar meer dan 100.000 arbeiders stierven waarvan 2782 Nederlanders.

Op 16 en 17 september 1949 vierde Voldgavst het 50-jarig bestaan en de school haar 65-jarig bestaan. Een stenen plaquette ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de 2e Wereldoorlog, zowel in Nederland als in Indië, werd onthuld door een tuinhaas wiens vader in Indië is omgekomen. De plaquette is binnenkort weer te zien in het schoolgebouw op het terrein van De Proef.

Onderhoudsgroep **Funerair Erfgoed Oranjelaan**

WILHELMINA OORD – De vroege voorjaarszon schijnt over de begraafplaats van de Maatschappij van Weldadigheid aan de Oranjelaan in Wilhelminaoord wanneer wij daar Lammie Roffelsen en Wanda Torrengra spreken. Onderwerp van gesprek is het initiatief om een onderhoudsgroep te starten die de oude graven gaat schoonmaken en opfrissen.

Geïnspireerd door een vergelijkbare onderhoudsgroep van de begraafplaats bij Veenhuizen, en na een oproep in een eerdere editie van De Star, zijn er nu vier vrijwilligers aangesloten bij de werkgroep. De aanpak is simpel en logisch: klein beginnen, kennis opdoen en dan uitbreiden. De groep krijgt ondersteuning van Gerdo Heite, zodat de oude grafmonumenten zorgvuldig behandeld kunnen worden. Gerdo is als professional werkzaam in de renovatie en het onderhoud van grafmonumenten.

Welke typen stenen zijn er? Hoe gebruik je het gereedschap? Welke middelen kun je wel of juist niet gebruiken om de stenen op de juiste ma-

▲ Van links naar recht: De (nog) niet bewerkte grafsteen, De schoongemaakte steen en de steen waarbij de letters en de boom weer voorzien zijn van zwarte verf.

nier schoon te maken? Binnenkort volgt nog een instructie over het opnieuw aanbrengen van letters.

Wanda geeft aan dat de fascinerende verhalen achter de graven, het bijzondere karakter van deze begraafplaats en het mysterie van soms slecht leesbare opschriften voor haar de drijfveer waren om het initiatief te nemen voor de werkgroep. Lammie vult aan: 'Deze graven met hun bijzondere verhalen verdienen het om er netjes bij te staan. We hebben geen haast, maar wel zin om het mooi te maken. Het is dankbaar werk.'

Met de Maatschappij van Weldadigheid en de beheerders van het kerkhof, Sako en Serry Kiers, zijn afspraken op papier gezet over hoe er verantwoord gewerkt kan worden. Ook zijn er praktische afspraken gemaakt, zoals: geen werkzaamheden uitvoeren als er een begrafenis gepland staat en het ongemoeid laten van het rijksmonument (grafmo-

nument van Daniella Elisabeth van Oosterhoudt, douairière De Stur-ler). Zo is er een selectie gemaakt welke graven 'onder handen genomen gaan worden'. Een van de criteria is dat voorlopig alleen graven van vóór 1970 worden gekozen, zodat de privacy van eventuele nog levende nabestaanden wordt gewaarborgd. Ook worden graven die herstel nodig hebben of te kwetsbaar zijn voorlopig overgeslagen. Een andere afspraak is dat de onderhoudsgroep herkenbare hesjes draagt, zodat duidelijk is dat de werkzaamheden 'officieel' zijn.

Natuurlijk moet de nieuw gevormde groep eerst ervaring opdoen. Daarom wordt begonnen met relatief eenvoudige graven die alleen uit een staande grafsteen bestaan. Na het grondig schoonmaken van de steen worden de letters opnieuw geverfd, waardoor er weer een ver-

zorgde aanblik ontstaat. Ook wordt nagedacht over het tonen van de vaak interessante en mooie historische verhalen bij de stenen. Dit gebeurt in samenwerking met de historische vereniging 't Fledder Kerspel. De groep gaat in principe om de twee weken op vrijdag aan de slag op de begraafplaats. Ook geïnspireerd door dit verhaal en belangstelling om mee te helpen? Neem dan contact op met Wanda of Lammie. Dit kan via graven.wilhelminaoord@gmail.com.

In De Star, nummer 3 van 2023, is meer informatie te vinden over de historie van de begraafplaats. Ga naar het archief op:

<http://de-star.nl/historie> of kijk op: <https://t-fledderkerspel.nl> en kies op de hoofdpagina de knop 'Funerair Erfgoed Oranjelaan'.

Nieuws van/uit Huis Westerbeek

- Op donderdag 3 juli vindt de feestelijke opening plaats van de **gerestaureerde tramloods**. Deze opening is voor genodigden. De vernieuwde loods is een mooie aanvulling op museum De Proefkolonie. Bezoekers kunnen er straks een expositie over 'vervoer in de kolonie' bewonderen. Daarnaast is er een gezellige ontvangstruimte met complete keuken, geschikt voor groepen tot zo'n 60 personen.
- Op diezelfde dag organiseren de Gemeente Westerveld, Weststellingwerf en de MvW een bewonersavond in museum De Proefkolonie, onder de noemer **Koloniecafé**.
- De werkzaamheden aan de **oude tuinbouwschool** zijn gestart. Het streven is om de restauratie, verbouwing, verduurzaming en ingebruikname in de zomer van 2026 af te ronden. Ook wordt er gewerkt aan een bijpassend tuinontwerp.
- De **Molenlaan** is opnieuw geasfalteerd en enkele leidingen voor de nutsvoorzieningen zijn vervangen. Met oog voor het historische karakter blijft de kruising met de Graaf van Limburg Stirumlaan half verhard. Deze kruising maakt deel uit van de kernzone, en wat binnen de kernzone ligt, moet zo authentiek mogelijk blijven.
- Na het broedseizoen worden er poelen aangelegd in het **Vijverbosje** in Wilhelmina-oord. Het terrein waar de starterswoningen komen, is ingezaaid met een mix van bloemen om het gebied aantrekkelijk te houden.
- Voor de verbouwing van de **Vrijboerhoeve** (Kon. Wilhelminalaan 61) loopt nog een ecologisch onderzoek. De provincie speelt hierin een belangrijke rol, door drukte ver-

loopt het onderzoek trager dan gehoopt.

- Enkele oude **koloniewoningen** staan momenteel leeg en zijn voorzien van bouwhekken. Bij vier van deze rijksmonumenten loopt inmiddels ecologisch onderzoek, ter voorbereiding op restauratie en herontwikkeling.
- Binnenkort begint, in het kader van **boomveiligheid** het snoeiwerk weer. Zo blijven de bossen van de Maatschappij veilig én prettig om in te wandelen.
- Er zal medio sept./okt. een **inloopbijeenkomst** voor omwonenden van de voormalige molenlocatie worden georganiseerd over de mogelijke herbestemming van het terrein. Deze bijeenkomst heeft tot doel om omwonenden vroegtijdig te betrekken bij ideeën die er zijn. Realisatie zal nog wel enkele jaren op zich laten wachten.

RondoM muziek

WILHELMINAORD – Waar in een ver verleden in Wilhelmina-oord onze kleuters naar school gingen en gymlessen werden gegeven is nu RondoM gevestigd.

In 2019 betrok Tjako van Schie met zijn partner dit pand en schoof al snel aan bij de organisatie van een actie voor een AED in het dorp. Tjako opperde het idee voor een benefietconcert op vijf podia in samenwerking met ondernemers, verenigingen en Ons Dorpshuis. Hiermee was de kennismaking een feit en de basis gelegd voor een prettige samenwerking.

Tjako heeft in het gebouw behalve woonruimte een zaal gecreëerd, waar hij voor zo'n 80 bezoekers muzikale evenementen organiseert evenals ruimte voor workshops. Een pand waar naar hartenlust gemusiceerd kan worden, zonder dat burens er last van hebben, een verademing voor Tjako. Geboren in 1961 in Coevorden, opgegroeid in Dalen, volgde hij in Zwolle zijn opleiding aan het conservatorium. Opgeleid als pianist geeft hij concerten in binnen- en buitenland. Daarnaast componeert, arrangeert, begeleidt en geeft hij les aan het conservatorium in Amsterdam. Ook geeft hij pianolessen aan volwassenen en kinderen in Wilhelmina-oord. De naam RondoM is afgeleid van Rondo Music Management, de naam van zijn bedrijf.

In 1991 was hij de eerste Nederlander die de Goldbergvariaties

van Bach op piano in eigen productie op cd uitbracht. Hij kreeg goede recensies en het werd zo'n succes dat hij zelfs werd uitgenodigd om in China op te treden. De concerten die Tjako in RondoM organiseert vormen een aanvulling op de concerten in het Koloniekkerkje. De programmering is anders, informeel, laagdrempelig en in huis-kamersfeer. Eens speelde hij, al improviserend, piano bij een oude stomme film. Soms biedt hij een podium aan studenten, maar ook een gerenommeerd kunstenaar als Tobias Borsboom treedt bij hem op. Borsboom speelde toen Liszt en Albert Brusse gaf een boekpresentatie over deze componist. In het zomerprogramma is ook Westend Jazz opgenomen. Tjako werkt graag rond thema's. Soms is dat een bepaald instrument, een bepaalde stijl of een stuk waarbij uitleg gegeven wordt. Met schilderes Ellen de Jongh trad hij op, zij schilderde, hij speelde piano, waarbij ze elkaar beïnvloedden. Nieuwsgierig naar het zomerprogramma? Kijk op rondomusicmanagement.nl

Expositie in het Stookhuis

FREDERIKSOORD – Creatief collectief Potgrond wordt gevormd door Ronja Kops, student Antropologie en Nina Litsios, student Politieke Ecologie. Als *students in residence* waren ze te gast bij De Proef.

Ze knapten het stookhuis van binnen op en richtten een kleine, fijnzinnige expositie in over de ginkgo. De ginkgo is een bijzondere boom van Chinese origine, die 750 miljoen jaar geleden al voorkwam, een levend fossiel dus. Deze expositie is een ode aan de oude, stervende ginkgo die naast de voormalige tuinbouwschool staat en die ernstig door de tondelzwam is aangetast en binnenkort gekapt zal worden. Door duizenden ginkgo bladeren aan draden te rijgen en die als een hemel boven de ruimte te spannen, waan je je

in een luchtig bos. De makers focussen in hun studie op de relatie tussen mens en natuur en trekken onder andere een parallel tussen de wortels van de boom die gekapt wordt en de wortels van mensen die door vluchten ontworteld worden.

*De tondelzwammen aan mijn voeten
Tonen de tekenen van tijd en verval
Dus binnenkort leg ik mijn vermoeide
kroon te ruste*

Hoeve Koning Willem III breidt uit

FREDERIKSOORD – De educatieruimte van Hoeve Willem III wordt met een wand afgescheiden van de winkelruimte. Kolonie Erfgoedproducten zoals boekweitmeel en koolzaadolie werden al verkocht bij de Hoeve, maar nu is er ook vlees van hun eigen Wagyu koeien bijgekomen.

De Wagyu koe is een ras dat oorspronkelijk uit Japan komt en bekend staat om zijn bijzonder smaakvol en mals vlees dat rijk is aan omega 3. De koe wordt uitsluitend gevoerd met gras. Ook het vlees van eigen var-

kens wordt vanuit de diepvries verkocht. Ruth Middelwijk vertelt dat ze zich met de winkel wil richten op pure, gezonde voeding, zoveel mogelijk uit de omgeving. Producten die nu ook in de schappen staan, zijn zuivel, kaas, eieren, kruiden, theesoorten, sappen, cider en wijn. Als de sociale voedseltuin, De Kiemhuistuin, overproductie van een bepaalde groente heeft, verkoopt Ruth deze voor hen. Het doel is om langzaam te groeien naar een minisupermarkt met goede basisproducten. De openingstijden zijn nu nog beperkt, maar zullen gaandeweg uitgebreid worden.

Kort Kolonienieuws

Frederiksoord

- In restaurant **Posten** zijn op 16 april de nieuwgebouwde hotelkamers in gebruikgenomen. Deze kamers zijn beschikbaar voor dinergasten die er een overnachting aan willen koppelen.

- Het thema van het **corso** voor dit jaar is

Vrijheid. Het dahliacorso vindt plaats op 13 en 14 september. Tijdens de maquetteavond werden alle ontwerpen gepresenteerd. De corsogroep vvv ging met de maquetteprijs naar huis.

Wilhelminaard

- Lammie Roffelsen**, oud-onderwijzeres aan de basisschool in Wilhelminaard, kreeg uit handen van Wethouder Jacob Boonstra de

Heldenspel van Westerveld overhandigd. Ze kreeg deze omdat zij zich op vele fronten als vrijwilliger inzet voor de gemeenschap.

- De scherpe waarnemer zal hebben opgemerkt, dat de **cortenstalen plantenbakken** in Wilhelminaard en Frederiksoord weer voorzien zijn van nieuwe planten: violen eruit en geraniums erin. Wederom een initiatief van Dorpsgemeenschap Frederiksoord Wilhelminaard en de Ronde van het Sterrebos.

De Star is een onafhankelijk kwartaalblad voor Frederiksoord en omstreken. **Redactie:** Tanneke Bloemendal - Nico de Leeuw - Ronald van Pijkeren - Wanda Torrença. **Opmaak:** Cor Krüter.

Via www.de-star.nl kunnen belangstellenden een gratis digitaal abonnement aanvragen. Reacties over het blad zijn welkom op redactie@de-star.nl
Sponsors worden vermeld op onze website.

De Star wordt gefaciliteerd door de **Stichting Maatschappij van Weldadigheid** en de **Gemeente Westerveld/Regiodeal Zwolle**.

